15.10.2024

VM/Kunta- ja alueosasto
Lainsäädäntöneuvos Saara Rahko

HE 163/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 35 §:n ja perusopetuslain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriön asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 35 §:n muuttamisesta ja perusopetuslain 17 §:n muuttamisesta. Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 35 §:n 5 momentin mukaista säännöstä, jonka mukaan muu opetuksen järjestäjä kuin kunta saa 94 prosenttia 1–4 momentissa tarkoitetuista kotikuntakorvauksista. Tarkoitus on, että kotikuntakorvauksen prosenttiosuus nostetaan yksityisten koulujen osalta 100 prosenttiin. Lisäksi muutettaisi perusopetuslain 17 §:n 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti siten, että yksityisillä perusopetuksen järjestäjillä olisi lakisääteinen velvollisuus järjestää perusopetuslain mukaista erityistä tukea.

Esityksessä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan yksityisten koulutuksen järjestäjien kotikuntakorvaus nostetaan 100 prosenttiin ja yhdenmukaistetaan järjestäjien velvollisuudet.

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Yksityisen opetuksen järjestäjien kotikuntakorvauksen nosto 100 prosenttiin kasvattaa kuntien kotikuntakorvausmenoja. Valtio korvaa opetuksen järjestäjille kotikunnattomien oppilaiden kotikuntakorvauksen. Lisäksi valtio rahoittaa yksityisten perusopetuksen järjestäjien ja yliopistojen kotikuntakorvauksessa huomioon otettavan arvonlisäveron. Valtio korvaa kunnille muutoksesta aiheutuvan kustannuksen. Muutos lisää HE-luonnoksen mukaan valtion menoja 10,877 milj. euroa. Muutos tulisi voimaan 1.8.2025 alkaen, jolloin vuoden 2025 kustannukset olisivat 4,532 milj. euroa. Vuoden 2025 talousarvioesitykseen sisältyy menolisäystä vastaava siirto OKM:n momentilta kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen, mutta arvio on hieman tarkentunut HE-luonnoksessa esitetyistä arvioista. Vuodesta 2026 lähtien määrärahatarve kasvaa. Tätä ei ole otettu huomioon julkisen talouden suunnitelmassa, koska toimenpiteelle ei varattu määrärahaa hallitusohjelmassa eikä vaalikauden kehyksessä. Valtiovarainministeriö toteaa, että tarvittava

rahoituksen lisäys tulee järjestää kehyksen puitteissa uudelleenkohdennuksin OKM:n hallinnonalan sisällä.

Valtiovarainministeriö toteaa, että vaikka yksityisille perusopeuksen järjestäjille säädetään velvollisuus järjestää perusopetuslain 17 § mukaista opetuksen erityistä tukea, eivät yksityisen opetuksen järjestäjän velvollisuudet kuitenkaan edelleenkään vastaa kunnan velvollisuuksia järjestää perusopetusta. Hallituksen esityksessä todetulla tavalla nimenomaan kunta on perusopetuslain 4 §:n mukaan velvollinen järjestämään kaikille sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä esiopetusta ilman määrällisiä rajoituksia. Ei-kunnallisten opetuksen järjestäjien koulupaikkoja puolestaan rajaavat järjestämisluvassa määrätyt oppilasmäärät ja lisäksi opetuksen järjestäjillä on mahdollisuus käyttää ns. soveltuvuuskokeita oppilasvalinnassaan. Näin ollen yksityisillä opetuksen järjestäjillä on kunnallisia järjestäjiä laajemmat mahdollisuudet vaikuttaa erityisen tuen tarpeeseen ja siitä aiheutuviin kustannuksiin. Esitystä voidaan pitää tältä osin ongelmallisena.

Valtiovarainministeriö hallinnoi kotikuntakorvauksen laskentaa ja maksatusta. Valtiovarainministeriö toteaa, että esityksessä todetulla tavalla muutoksen toimeenpano ja voimaantulo kesken vuoden 2025 aiheuttavat ministeriössä vähäisiä muutos- ja lisätöitä. Tähän tai uudistuksen tekniseen toteutukseen muuten valtiovarainministeriöllä ei ole huomautettavaa. Valtiovarainministeriö huomauttaa, että nyt kyseessä olevan esityksen lisäksi vireillä myös muita muutoksia perusopetuslakiin ja oppimisen tuen järjestelmiin. Myös nämä muut muutokset ja niiden vaikutukset tulisi voida ottaa huomioon kokonaisuutena.